

HÖGSKOLAN
I SKÖVDE

Rektor

YTTRANDE

2021-04-29

Dnr HS 2021/97

Betänkandet Innovation som drivkraft – från forskning till nytta (SOU 2020:59)

Högskolan i Skövde (Högskolan) är mycket positiv till många av de förslag som förs fram i betänkandet, men är samtidigt starkt kritisk till vissa förslag. Högskolan står bakom det yttrande som Sveriges Universitets- och Högskoleförbund lämnat, men vill särskilt betona vissa förslag som är speciellt viktiga för oss.

Högskolan är också positiv till det inkluderande arbetssätt på vilket sätt utredningen genomförde sitt uppdrag, och deltog i flera av de aktiviteter som genomfördes under utredningen.

Sammanfattning av Högskolans ställningstagande

Högskolan menar att utredningen berör ett angeläget område för högskolesektorn och att den lämnar många förslag som i väsentlig grad skulle kunna bidra till ökat nyttiggörande av den kunskap som tillkommer vid lärosätena. Med Högskolans fokus mot professionsinriktad utbildning och tillämpningsnära forskning är en sådan utveckling av mycket stor vikt.

Högskolan är mycket positiv till den övergripande ambitionen att bredda definitionen av nyttiggörande-begreppet så att det inte bara fokuserar på kommersiell nytta utan att även icke-kommersiell nytta kommer i fokus. Högskolan är också positiv till förslaget att lärosätena ska verka för att inte bara forskningsresultat tillkomna vid lärosätet utan även andra kunskaper tillkomna vid lärosätet kommer till nytta. Högskolan menar dock att betänkandet inte når ända fram i sin ambition med den föreslagna definitionen, utan att denna behöver tydliggöras och breddas ytterligare, exempelvis genom att synliggöra att vetenskaplig och populärvetenskaplig publicering, forskningsförankring av utbildning, kvalitetsutveckling i olika verksamhetsprocesser, sociala innovationer och bred samhällsnytta samt informationsspridning och bildning också är viktiga former av nyttiggörande. Den huvudsakliga argumentationen, och många av förslagen, fokuseras mot kommersiellt nyttiggörande, vilket vi menar är en brist i betänkandet.

Högskolan är också mycket positiv till förslaget att alla lärosäten ska få holdingbolag. Detta eftersom dessa är ett mycket viktiga redskap för lärosätena, inte minst för kommersiellt nyttiggörande, men även för att kunna ta ett ägarskap i det lokala innovationssystemet med teknikparker och inkubatorer. Ett sådant ägarskap är centralt för att säkerställa att dessa harmonierar med och stöttar utvecklingen av lärosätenas valda profilområden och nyttiggörande inom dessa. Detta kommer att vara nödvändigt om lärosäten ska utvärderas med avseende på den nytta de bidrar till. Högskolan ser även holdingbolagen som nödvändiga redskap i arbetet med att möta de samhällsuppdrag som föreslås i betänkandet. Lärosäten som inte har holdingbolag har därmed inte samma förutsättningar att arbeta med nyttiggörande, vilket inte är tillfredsställande. Högskolan ser det därför som naturligt att alla lärosäten får holdingbolag.

Högskolan även positiv till förslaget att alla lärosäten skulle kunna få ett innovationskontor, och ser det inte som ett hinder att Högskolan behöver medfinansiera verksamheten med 10 procent av det anslag som innovationskontoret erhåller. I dag får flertalet mindre lärosäten visst stöd från de, av regeringen finansierade, innovationskontor som finns på större lärosäten. En utveckling där innovationskontorets verksamhet och kompetens knyts närmare det enskilda lärosätets utbildnings- och forskningsinriktningar, bidrar till ökade möjligheter till nyttiggörande inom dessa, samt skapar bättre förutsättningar att stärka lärosätets profilering och samarbete med det omgivande samhället. Detta är av speciell vikt eftersom betänkandet föreslår att innovationskontoren ska arbeta med nyttiggörande av all kunskap som tillkommer vid lärosätet.

Högskolan är tveksam till förslaget om inrättande av nationella tematiska innovationskontor. Högskolan menar istället att innovationskontor inrättade på lärosäten med gemensamma kompetensområden ska uppmuntras till samverkan. Vår erfarenhet är att ju längre från det lokala innovationsekosystemet frågorna flyttas, desto mindre är de av relevans för lärosätets forskare och studenter. Om det behövs nationella strukturer så kanske det är bättre att den existerande institutsstrukturen nyttjas.

Högskolan tar bestämt avstånd från förslaget att betänkandets förslag ska bekostas genom omfördelning av forskningsanslagen till lärosätena. Detta eftersom det tydligt riskerar att utarma både omfattningen och kvaliteten i forskningen. Att inte reducera forskningsanslaget är speciellt viktigt för lärosäten av Högskolans typ, vilka redan har avsevärt lägre forskningsanslag än universiteten. Här har regeringen i Forsknings- och innovationspropositionen (prop. 2020/21:60) föreslagit en positiv förändring genom att höja miniminivån från 12 000 kr per helårsstudent till 17 500 kr. Att gå åt andra hållet och försämra möjligheterna för forskning och forskningsanknytning är fel väg att gå, menar vi. Det förefaller även ogenomtänkt att forskningsanslagen ska finansiera alla former av nyttiggörande, alltså även sådan som är kopplad till stöd för studenternas nyttiggörande, exempelvis studentföretagande.

Högskolan tar även bestämt avstånd från förslaget att inrätta ett nationellt finansieringsbolag, som detta beskrivs i betänkandet. Om exempelvis holdingbolagen inte själva äger rätt att äga portföljbolag, försvinner kraften i holdingbolagets nära koppling till den lokala miljö och lärosätet. Här finns även en uppenbar risk för suboptimering om finansieringsbolaget prioriterar kommersiell nytta före icke-kommersiell nytta. Holdingbolagen måste själva äga frågan hur man på bästa sätt kan nyttiggöra kunskapen från lärosätet, men även hur de kan bidra till ett dubbelriktat utbyte. Sådana beslut kan inte frånkopplas den lokala miljöns förutsättningar och ambitioner, och fattas på nationell nivå.

Högskolan står inte bakom förslaget att Vinnova ska utvärdera nyttiggörandearbetet vart fjärde år. Vi är inte emot att nyttiggörandearbetet utvärderas, men menar att UKÄ är en mer relevant utvärderingsaktör. Anledningen till detta är att den breddade definitionen av nyttiggörande delvis täcks av det uppdrag UKÄ redan har. Högskolan menar också att det är direkt olämpligt att en aktör som fördelar medel för att öka Sveriges innovationskraft även ska utvärdera nyttiggörandearbetet. Här menar vi att det finns en uppenbar risk att utvärderingarna får, eller uppfattas få, ett starkt näringslivsfokus med tanke på Vinnovas nära koppling till Näringsdepartementet vilket skulle kunna innebära att offentlig verksamhet och det icke-kommersiella nyttiggörandet inte får lika stor vikt.

Högskolan står bakom alla de förslag som betänkandet ger när det gäller ökade stödfunktioner för nyttiggörande förutom inrättandet av ett nationellt center för entreprenörskap.

I det följande utvecklar Högskolan sina ställningstaganden till vissa av förslagen i betänkandet.

Detaljerade kommentarer kopplade till vissa förslag

Definitionen av nyttiggörande och högskolornas breddade uppgift

Betänkandet föreslår, i likhet med Styr- och resursutredningen (SOU 2019:6), en breddning av högskolornas uppgift, som den är formulerad i Högskolelagen (1992:1434) (HL) 1 kap. 2 §, till att verka för att inte bara forskningsresultat tillkomna vid högskolan utan även andra kunskaper tillkomna vid högskolan ska komma till nytta.

Högskolan är positiv till breddningen av lärosätenas uppgift, eftersom vi tolkar detta som att även studenternas kunskaper inkluderas i denna breddning. Detta kommer att ställa högre krav på lärosätena att stötta utveckling av studenternas entreprenöriella förmågor, vilket vi välkomnar.

Högskolan menar att välutbildade och entreprenöriella studenter som genomgått en forskningsförankrad utbildning är en av lärosätets primära källor både till kommersiellt och icke-kommersiellt nyttiggörande, både under och efter utbildningen.

Högskolan ställer sig bakom betänkandets förslag att den breddade uppgiften ska innefatta forskningsresultat och kunskaper **tillkomna** vid lärosätet, men inte den breddning som Forsknings- och innovationspropositionen (prop. 2020/21:60) föreslår, dvs att den kunskap och kompetens som **finns** vid lärosätet kommer till nytta. Högskolan menar att den senare formuleringen riskerar att sätta nyttiggörandet i fokus snarare än kunskapsutvecklingen inom utbildning och forskning, vilket skulle kunna resultera i en kvalitetsförsämring inom dessa huvudområden.

Däremot skulle betänkandes förslag kunna kompletteras med Forsknings- och innovationspropositionens förslag att samverka med det omgivande samhället ska bidra till ett **ömsesidigt utbyte**.

Högskolan föreslår därför följande revision av Högskolelagen (HL) 1 kap. 2 §:

I högskolornas uppgift ska det ingå att samverka med det omgivande samhället för ömsesidigt utbyte och verka för att forskningsresultat och andra kunskaper tillkomna vid högskolan kommer till nytta.

Utöver att föreslå att högskolornas uppgift vidgas i HL, föreslår även betänkandet att begreppet nyttiggörande ges ett tydligare innehåll, genom en komplettering i Högskoleförordningen (HF).

”Nyttiggörandet i 1 kap. 2 § andra stycket högskolelagen (1992:1434) innefattar såväl kommersiellt som icke-kommersiellt nyttiggörande. Möjligheten till ett framtida nyttiggörande av resultat ska beaktas redan när forskning och utbildning vid högskolan organiseras.” (s. 42, SOU 2020:59)

Högskolan välkomnar att betänkandet föreslår att nyttiggörande-begreppet breddas och att även icke-kommersiellt nyttiggörande synliggörs. I betänkandet diskuteras att mera kvalitativa eller effektiva processer skulle kunna vara några former av icke-kommersiellt nyttiggörande som syftar till andra effekter än ekonomisk avkastning.

Högskolan menar dock att betänkandet missar flera fundamentala former av icke-kommersiellt nyttiggörande som ligger djupt rotade i den akademiska traditionen, och att dessa måste synliggöras i HF. Exempel på sådana former av nyttiggörande är vetenskaplig och populärvetenskaplig publicering, forskningsförankring av utbildning, sociala innovationer, kvalitetsutveckling i olika verksamhetsprocesser, bred samhällsnytta, informationsspridning om såväl forskningsresultat som innehåll i olika utbildningsprogram samt bildning. Vi menar att förtydligandet i HF måste inkludera även sådana former, snarare än den föreslagna svepande beskrivningen av icke-kommersiellt nyttiggörande.

Förslaget att alla lärosäten ska kunna få Holdingbolag

Högskolan ser förslaget att alla lärosäten ska kunna få ett eget holdingbolag som ett lika betydelsefullt förslag som breddningen av lärosätenas uppgift och definitionen av nyttiggörande. Vi menar att holdingbolag är nödvändiga redskap för att öka lärosätenas möjligheter att forskningsresultat och andra kunskaper tillkomna vid lärosätet kommer samhället till nytta. Ett holdingbolag kan även ge ett lärosäte bättre möjligheter att ta en tydlig roll i innovationssystemet genom att exempelvis vara delägare i science parks och inkubatorer. Ett aktivt delägarskap ger en god förutsättning för att säkerställa att dessas verksamhet fokuseras mot nyttiggörande inom de profilmråden som lärosätet valt. De säkerställer också att oberoende aktörer inte kan suboptimera samhällsnyttan genom att alltför ensidigt t.ex. fokusera på kommersiellt nyttiggörande eller prioritera lokalt, snarare än nationellt och internationellt, nyttiggörande. Ett nära samarbete mellan lärosäte, science park och inkubatorer skapar även bättre möjligheter att bidra till ett dubbelriktat nyttiggörande, vilket bidrar till både lärosätets kvalitetsutveckling inom utbildning och forskning och till samhällelig utveckling. Om lärosätena ska utvärderas, och i viss mån finansieras, baserat hur framgångsrikt deras nyttiggörandearbete är så blir det än viktigare att säkerställa en nära koppling mellan lärosätet och andra aktörer i innovationsekosystemet. Där kan ägarskap vara ett viktigt verktyg.

Betänkandet lämnar ett antal förslag kopplade till holdingbolagets uppdrag och styrning. Högskolan stöttar förslagen att:

- det ska vara möjligt att överföra donationsmedel till holdingbolagen,
- det ska vara möjligt att överföra anslagsmedel till holdingbolagen,
- holdingbolagen inte heller fortsatt ska få bedriva uppdragsutbildning, eftersom denna måste kvalitetssäkras av lärosätets kvalitetssystem,
- holdingbolagen dock ska få bedriva annan utbildning, som inte ingår i lärosätenas grundläggande verksamhet, och konsultverksamhet,
- holdingbolagen kan tilldelas ett samhällsuppdrag, vilket vi förutsätter inkluderar både kommersiellt och icke-kommersiellt nyttiggörande.

Högskolan stöttar dock inte förslaget att holdingbolagen inte ska få äga portföljbolag, eftersom vi menar att det ger en viktig möjlighet att stötta såväl studentföretagande som företagande baserat på nyttiggörande av forskningsresultat.

Högskolan stöttar heller inte förslaget att varken holdingbolagets ordförande eller vice ordförande får vara ledande företrädare för lärosätet. Det är viktigt att ledande personer i holdingbolaget har insikt i lärosätets prioriteringar och att bolaget arbetar i nära harmoni med lärosätet, för att stötta utvecklingen av dess valda profilmråden och nyttiggörande inom dessa. Vi menar dock att det inte är lämpligt att bägge dessa poster innehas av ledande företrädare från lärosätet, och heller inte att någon av posterna innehas av annan anställd vid lärosätet som inte kan ses som ledande företrädare för hela lärosätet. Detta för att undvika suboptimering och ett begränsat synsätt på nyttiggörandet.

Högskolan menar vidare att det är av stor vikt att lärosätets styrelse fastställer tydliga ägardirektiv för att säkerställa att holdingbolaget arbetar med i harmoni med lärosätet.

Förslaget att Vinnova ska utvärdera lärosätenas nyttiggörandearbete

När det gäller utvärdering av nyttiggörandearbetet är Högskolan positiv till att sådana utvärderingar görs, under förutsättning att de har ett tydligt syfte. Ett sådant syfte, vilket vi ser som positivt, är att fördela vissa medel till lärosäten som har ett väl utvecklat nyttiggörandearbete. Detta får dock inte ta ifrån lärosäten som har behov av att utveckla sitt nyttiggörandearbete möjligheten att göra det.

Högskolan stöder inte förslaget att Vinnova ska vara den myndighet som utvärderar lärosätenas nyttiggörandearbete. En anledning är att Vinnova är en finansiär som stöttar viktiga områden inom nyttiggörande, dock inte alla som täcks in av den breddade definitionen av nyttiggörande. Den dubbla roll som Vinnova skulle få förefaller innebära uppenbara intressekonflikter.

Det är också ett tydligt faktum att högskolesektorn de senaste åren känt av ett avsevärt ökat utvärderingstryck. För att effektivisera samt minska överlapp mellan olika utvärderingar och belastning av enskilda utvärderingar föreslår Högskolan i stället att UKÄ får detta uppdrag, och att det knyts till UKÄs lärosätesgranskningar. Dessa är under utveckling till att, förutom utbildning, även inkludera forskning. Högskolan ser det som ett naturligt nästa steg att till detta lägga nyttiggörandearbetet, vilket med den breddade definitionen täcker nyttiggörande inom både utbildning och forskning. Högskolan ser det även som naturligt att lärosätena ges möjlighet att delta i arbetet med att utveckla modellen för utvärdering av nyttiggörandearbetet.

När det gäller utvärderingen av det samhällsuppdrag som betänkandet föreslår att holdingbolagen ska kunna få, så delar Högskolan uppfattningen att detta skulle kunna följas upp i såväl holdingbolagets som lärosätets årsredovisning.

Förslagen om utökade stödfunktioner för nyttiggörande

Högskolan är positiv till de flesta av de förslag betänkandet lägger vad gäller ökade stödfunktioner för nyttiggörande.

När det gäller stöd för arbetet med att ta fram strategier för hantering av immateriella tillgångar, menar dock Högskolan att rättsläget vad gäller ägande och nyttjande av immateriella tillgångar behöver tydliggöras. Högskolan menar exempelvis att betänkandets tolkning av lärarundantaget, där man avviker från tolkningen att det gäller patenterbara forskningsresultat, skulle kunna vara direkt skadlig för lärosätenas verksamhet. Högskolan stödjer förslaget att Patent- och registreringsverket och Arbetsgivarverket får i uppdrag att tillhandahålla stöd när det gäller immaterialrättsliga frågor.

Högskolan stöder dock inte förslaget att ett nationellt center för entreprenörskap inrättas. Vi menar att alla lärosäten måste aktivt arbeta med inspirera till entreprenörskap inom sina respektive profilområden eftersom entreprenörskap är ett viktigt redskap för nyttiggörande. Det är viktigt att även utbildningsprogram innehåller sådana inslag, eftersom det bidrar till studentföretagande och andra former av nyttiggörande. Vi är tveksamma till att ett nationellt center kan integreras på ett naturligt sätt i lokala prioriteringar, ambitioner, kompetensförsörjningsplaner och utbildningsprogram, och avvisar därför detta förslag. Vi menar att ett sådant arbete kan göras bättre vid det lokala lärosätet.

Högskolan är positiv till förslaget att Arbetsgivarverket och Vetenskapsrådet får i uppdrag att kartlägga hinder för ökad personell rörlighet mellan akademi och näringsliv och offentlig sektor. Vi vill dock understryka att det är viktigt att identifiera hinder för dubbelriktad mobilitet. Betänkandet lägger tonvikten vid rörlighet från akademien, men Högskolan menar att rörligheten till akademien är lika viktig.

Högskolan är också positiv till förslaget att Vinnova, UKÄ, Vetenskapsrådet, näringslivsorganisationer samt Sveriges kommuner och regioner får i uppdrag att kartlägga hinder för nyttiggörande.

Högskolan är positiv till förslaget att forskningsråden, KK-stiftelsen, Stiftelsen för strategisk forskning och Stiftelsen för miljöstrategisk forskning får i uppdrag att utveckla modeller för ökat nyttiggörande i forskningsprojekt. Vi är positiva till detta eftersom vi menar att den breddade definitionen innefattar även former av icke-kommersiellt nyttiggörande som ligger djupt rotade i den akademiska traditionen, exempelvis vetenskaplig publicering och forskningsförankring av utbildning, vilket borde ligga i alla forskningsfinansiärers intresse och uppdrag att uppmuntra,

samt vara en rimlig förväntan på både grundforskning och tillämpad forskning. Möjligen skulle gruppen även inkludera UKÄ som har särskild kunskap om forskningsförankring av utbildning.